

STANJE SEKTORA AGRARA NA PODRUČJU OPĆINE MAGLAJ I NJEGOV POTENCIJAL

Poljoprivredni resursi

Poljoprivredne površine općine Maglaj su većinom u privatnom vlasništvu (od ukupne površine 16.899,84 ha, dok je 10.819, 1017 ha površine u državnom vlasništvu. Ako se uzme u obzir površina raspoloživog obradivog zemljišta (oranice i bašte, voćnjaci i livade) i procjena trenutnog broja stanovnika, općina Maglaj ima oko 0,61 ha poljoprivrednog, odnosno 0,47 ha obradivog zemljišta po glavi stanovnika, što je prema standardima iznad minimalnog nivoa koji omogućava proizvodnju dovoljnu za prehranu stanovništva općine Maglaj. Zemljišni resurs je sigurno najznačajniji prirodni resurs, raspoloživo poljoprivredno zemljište se mora sačuvati i koristiti na najbolji mogući način. Kada se jednom trajno izgubi postaje neobnovljiv resurs.

Biljna proizvodnja

Poljoprivrednu proizvodnju karakterizira tradicionalni način proizvodnje s malom produktivnošću i velikim troškovima, izuzetak čine proizvođači koji proizvode za tržište i koji koriste intenzivan način proizvodnje uz poštivanje pravila agrotehnike uzgoja. Većina domaćinstava se bavi mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom, manji broj farmi su specijalizirane na kojima se odvija tržišno orijentirana proizvodnja. Na području općine Maglaj ima 1200 poljoprivrednih gazdinstava/gospodarstava upisanih u RPG i RK.

Sjetvene površine i kulture po godinama

Godina	Oranice u ha	Zasijana površina u ha			
		Ukupno	Žita	Povrtno bilje	Krmno bilje
2014	5.435	881	232	275	374
2015	5.474	921	241	295	385
2016	5.512	944	247	310	387

Po evidenciji i procjeni poljoprivredne službe 1/4 proizvođača je tržišno orijentirana koji postižu visoke prinose i manje troškove proizvodnje zahvaljujući intenzivnom načinu korištenja resursa i primjeni tehnologije uzgoja. Ostala poljoprivredna domaćinstva nisu isključivo vezana za tržište, povremeno se pojavljuju na tržištu sa viškovima svojih proizvoda, primjenjuju manji stepen agrotehnike, bave se mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom i ostvaruju dio dohotka za svoja domaćinstva iz poljoprivredne proizvodnje.

Sjettvene proizvodnje žitarica - Maglaj

KULTURE	Godine		
	2014	2015	2016
Pšenica			
Proizvodnja (t)	132	193	252
Zasijana površina(ha)	44	55	56
Prinos / ha	3	3,5	4,5
Kukuruz			
Proizvodnja (t)	288	441	414
Zasijana površina(ha)	144	147	148
Prinos / ha	2	3	2,8
Ječam			
Proizvodnja (t)	40	63	99
Zasijana površina(ha)	16	21	22
Prinos / ha	2,5	3	4,5

Ratarsku proizvodnju u općini Maglaj možemo ocjeniti kao srednje razvijenu, jer veći dio proizvođača proizvodi za svoje potrebe i manji dio za tržište na kojem je potražnja jako varijabilna. Izuzetak čine manji broj većih proizvođača koji proizvode hranu za vlastitu stoku, zatim proizvođači koji ugovore proizvodnju i unazad nekoliko godina, proizvođači koji se odlučuju za poljoprivredne proizvodnje koje se potiču/premiraju iz budžeta Federacije BiH, Ze-Do Kantona, ili općine Maglaj. Proizvodnja pšenice ima trend povećanja, dok je proizvodnja kukuruza i ječma u zadnjih nekoliko godina ustaljena i nema značajnijeg povećanja iz više razloga a to su: visoka cijena repromaterijala, niske otkupne cijene, izostanak i nizak iznos poticaja, nelojalne tržišne konkurencije sa uvezenim žitaricama.

Proizvodnja povrća

Proizvodnja povrća u općini Maglaj ima jako dobre (nadprosječne) prirodne uslove za dalji razvoj. Glavnina ove proizvodnje odvija se na gazdinstvima s mješovitom proizvodnjom, gdje je povrće dopunski izvor prihoda. Većina proizvodnje povrća namijenjena je lokalnom tržištu, pogotovo ona na otvorenom polju. U strukturi proizvodnje najzastupljeniji je krompir.

Povrtlarska proizvodnja u zaštićenom prostoru predstavlja jedan od najintenzivnijih oblika poljoprivredne proizvodnje koja se profitabilno može zasnovati i na manjim posjedima. Površine pod kojima se nalazi uzgoj povrća u zaštićenom prostoru konstantno se šire. Obzirom da je ovo radno, ali i profitabilnija proizvodnja za manja gazdinstva, mnogi proizvođači se opredjeljuju za ovu proizvodnju. Površina plastenika najčešće se kreće od 50 do 100 m², rjeđe do 300 m². U strukturi proizvodnje u zaštićenim objektima dominiraju paradajz, salatni krastavac, paprika u proljetno-ljetnom i salata, špinat i mladi luk u jesensko-zimskom periodu.

Struktura proizvodnje povrća - Maglaj

KULTURE	Godine		
	2014	2015	2016
Krompir			
Zasijana površina(ha)	159	162	163
Luk crveni			
Zasijana površina(ha)	23	25	25
Grah			
Zasijana površina(ha)	25	29	31
Kupus			
Zasijana površina(ha)	10	10	11
Paradajz			
Zasijana površina(ha)	7	9	10
Paprika			
Zasijana površina(ha)	7	9	10

Voćarska proizvodnja, sa postojećim starim nasadima, predstavlja ekstenzivni sistem uzgoja, sa vrlo niskim prinosima i uglavnom zapuštenim posjedom. Izuzetak čine voćnjaci intenzivnog uzgoja podignutih u posljednjem periodu, koji su u relativno dobrom stanju. Unazad nekoliko godina iskazan je interes proizvođača za voćarskom proizvodnjom intenzivnog robnog karaktera. Podignuti su istina kod manjeg broja proizvođača voćnjaci jabuke, kruške, šljive vodećeg sortimenta i uz suvremeni sistem uzgoja.

Struktura proizvodnje voća - Maglaj

Kulture	Godine/ha		
	2014	2015	2016
Šljiva			
Broj voćnih stabala	15.000	15.500	16.000
Jabuka			
Broj voćnih stabala	31.400	31.900	32.000
Kruška			
Broj voćnih stabala	7.600	7.850	7.900
Trešnja			
Broj voćnih stabala	2.380	2.380	2.380
Višnja			
Broj voćnih stabala	1.300	1.300	1.400
Orah			
Broj voćnih stabala	2.350	2.350	2.400
Malina			
Površina u ha.	7	11	37

Dakle, trenutno je na općini Maglaj oko 200 ha voćnjaka intenzivnog i poluintenzivnog uzgoja, te cca 37 ha jagodičastog voća, prije svega maline sa intencijom rasta u narednim godinama. O značaju podignutih zasada jagodičastog voća na prostoru općine Maglaj nije potrebno posebno isticati, obzirom da je ova proizvodnja izvozno orjentirana i visoko profitabilna. Dakle, zbog visokog prihoda na relativno manjim površinama malina predstavlja najeekvatantniji **model samozapošljavanja**. Pored mogućnosti uzgoja maline i druge kulture jagodičastog voća imaju perspektivu razvoja kao što su jagode, borovnice, aronije, kupine i ribizle za čiji uzgoj postoje agroekološki uvjeti u ruralnim predjelima općine Maglaj. Pored poljoprivrednih kultura koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama, značajan dio prihoda ruralnog stanovništva općine, predstavlja i prihod ostvaren od ubiranja šumskih plodova i ljekovitog bilja.

5.4. Animalna proizvodnja

Animalna proizvodnja bi trebala imati najveći ekonomski značaj u poljoprivredi. U općini Maglaj proizvodnja mlijeka i mesa posljednjih godina neznatno raste. Poseban je značaj stočarstva u tome što se putem gajenja preživara iskorištavaju proizvodne površine koje u ovoj općini nisu zanemarljive.

Govedarstvo predstavlja najvažniju granu stočarske proizvodnje, a indirektno jednu od najvažnijih grana poljoprivredne proizvodnje uopće. Otkup mlijeka sa prostora općine Maglaj obavljaju dva privredna subjekta prije svega: Saraj milk - Maglaj; Zenička industrija mlijeka. Na godišnjem nivou po podacima općinske poljoprivredne službe (proizvođači u sistemu premija) i podataka od oficijelnih otkupljivača se otkupi 700.000 litara mlijeka godišnje.

Pored uzgoja mliječnih goveda, zahvaljujući djelom poticajima, manji broj poljoprivrednih proizvođača orjentirao se na **tov junadi** u cilju proizvodnje mesa u sistemu stajskog uzgoja u prosjeku 4-6 tovnih grla. Na prostoru Općine ima par robnih proizvođača mesa. Proizvođači mlijeka i mesa (muzna grla i tov junadi) većinom sami proizvode kabastu hranu na svom imanju, koja je neophodna u ovoj proizvodnji, ali nedovoljna i ekstenzivna. Pravilnik o obaveznom označavanju i upisu u registar krupne i sitne stoke i vođenje evidencija od strane Veterinarske organizacije uz kontrolu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u znatnoj mjeri uvodi u sistem kontrolu zdravstvenog stanja životinja koje se stavljaju u promet.

Struktura stočnog fonda općine Maglaj

Redni broj	Vrsta i kategorija stoke	Broj grla po godinama		
		2014	2015	2016
1.	Goveda- ukupno – krave i steone junice	2.420 1.770	2.460 1.800	2.470 1810
2.	Ovce-ukupno – ovce za rasplod	3.840 3.350	3.900 3.400	3.910 3.410
3.	Svinje- ukupno -krmače i suprasne nazimice	520 50	590 70	600 80
4.	Konji- ukupno - kobile i ždrijebne omice	98 10	98 10	95 10
5.	Perad- ukupno - nosilice	50.500 30.500	52.500 31.500	53.000 32.000
6.	Koze- ukupno	300	500	500
7.	Košnice pčela- ukupno	2.300	2.300	2.250

Uzgoj muznih grla, prema tome i **proizvodnju mlijeka** na općini Maglaj generalno ograničavaju neadekvatni stajski objekti, nedostatak odgovarajuće opreme za mužu i čuvanje mlijeka do predaje otkupljivaču, lošim genetskim potencijalom muznih grla, nedostatkom radne snage, neadekvatnom ishranom, higijenom uzgoja i dr. Na putu europskih integracija i sve oštrijih kriterija vezanih za kontrolu mlijeka, proizvođači će biti suočeni sa sve većom potrebom usklađivanja proizvodnog procesa sa zahtjevanim standardima.

Ovčarstvo iskazuje jednu konstantnost u broju posljednjih godina, tako da nema progressa u ovoj oblasti. Trenutno u općini Maglaj ima 3.910 ovaca, od kojih najveći broj proizvođača posjeduju manja stada. Dakle, ovčarstvo je zadržalo tradicionalan način proizvodnje ne doživljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Ovce ispašu i dalje vrše isključivo na terenu, na neuređenim pašnjacima, kao i na vlastitim ili iznajmljenim pašnjacima. Nedostatak pašnjačkih površina je ograničavajući faktor za progres u ovčarstvu.

Kod manjeg broja većih proizvođača uzgoj ovaca je još uvijek nomadski, tako da su česti problemi pašarenja, korištenja tuđeg zemljišta, pregona stada preko usjeva i dr. Vlasnici ovaca ispašu obavljaju po čitavom prostoru općine čineći često štetu vlasnicima zemljišta, bez ugovora o korištenju pašnjaka što su dužni članom 68. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Sl. Novine F BiH broj 52/09). Plasman ovčijeg mesa vrši se klanjem janjadi kroz ugostiteljske objekate i kroz meso za kurbane što je sezonskog karaktera.

Uzgoj **svinja** u zadnjih nekoliko godina pokazuje blago povećanje, koje na dobija na većem značaju. Na prostoru općine Maglaj većina proizvođača posjeduju 2-3 rasplodne krmače. Samo je par ozbiljniji proizvođača za koje se može reći da su ozbiljniji

proizvođači svinjskog mesa. Proizvođači svinjskog mesa uzgajaju svinje za potrebe svog domaćinstva.

Uzgoj **koka nosilja** i proizvodnja konzumnih jaja robnog karaktera, u općini Maglaj registrirana je samo kod par proizvođača u mjestima: Poljice i Ulišnjak. Ova proizvodnja ima razvojnu perspektivu ali je ograničena neloyalnom konkurencijom i poremećenim odnosom repromaterijala i cijene proizvoda. **Brojlerska proizvodnja** je prisutna samo kod jednog proizvođača (Kopice)- u pripremi.

Pčelarstvo na ovim prostorima ima i dugu i bogatu tradiciju. Zastupljenost više klimatskih zona, velike površine prirodnih livada i pašnjaka i prostrano područje sa bogatim florističkim sastavom osiguravaju povoljne uvjete za razvoj ove privredne djelatnosti. Značaj pčelarstva i broj pčelinjih društava (2.250) ne ogleda se samo u proizvodnji meda i drugih pčelinjih proizvoda, već i u oprašivanju biljaka čime doprinosi povećanju produktivnosti raznih vrsta voćnih i drugih kultura. Dominira stacionirano pčelarenje, a mali dio proizvoda (meda) plasira se na pijacama, sajmovima ili „kućnom pragu“.

Broj gazdinstava i klijenata

Ukupno 1.200 poljoprivrednih gazdinstava i klijenata od toga:

Red. b.	Proizvodnja	Broj gazdinstava i klijenata
1.	Proizvodnja kravljeg mlijeka	85
2.	Proizvodnja kozjeg mlijeka i mesa	4
3.	Pčelarstvo	40
4.	Proizvodnja jagodičastog i bobičastog voća	300
5.	Proizvodnja krastavca kornišona	81
6.	Uzgoj priplodnih junica i tov junadi	20
7.	Svinjogojstvo	30
8.	Proizvodnja konzumnih jaja	3
9.	Plastenička proizvodnja	30
10.	Ovčarstvo	20

Pretpostvke za razvoj sektora agrara općine Maglaj

Značaj poljoprivrede kao temelja agroindustrijskog kompleksa u cjelini, kao i pojedine metode rješavanja razvojnih proturječnosti, mijenjaju se u ovisnosti od ukupnog privrednog razvoja određenog proizvodnog regiona ili države u cjelosti. Danas u većini općina FBiH, svakako i u općini Maglaj, agrarni sektor prate razna ograničenja, koje nepovoljno utječu na efikasnost, umanjuju produktivnost i prinose u sektoru agrara. Ta ograničenja su usitnjenost posjeda poljoprivrednih gospodarstava, izvozna ograničenja, često nekontrolirana vlastita proizvodnja, neuređeno zemljište, nedovoljno korištenje obilatog resursa vode za navodnjavanje, nedostatak mehanizacije i druge opreme, nedovoljan transfer znanja u određenim proizvodnjama, nedovoljna investicijska

ulaganja i drugo. Većina navedenih ograničenja aktuelna su i na općini Maglaj, iako je u ovom periodu klima za progres agrara na nivou općine Maglaj evidentna. Imajući u vidu nisku akumulativnu sposobnost poljoprivrede jasno je da je u postojećim uvjetima teško održiv eventualni profit određene proizvodnje, pa čak i nivo proste reprodukcije. Ipak, resursni temelj općine Maglaj nije ni izbliza dovoljno iskorišten. Rastući indeks starosne dobi poljoprivrednika, nosi sa sobom izraženu depopulaciju ruralnih područja, ali i njeno istovremeno demografsko starenje. Negativni demografski i ekonomski trendovi izraženiji su u ruralnim područjima. Usitnjenost posjeda na obiteljskim gospodarstvima je jedan od elemenata koji sputava razvoj specijalizirane (tipizirane) proizvodnje, racionalniju upotrebu mehanizacije, efikasniju primjenu agrotehničkih mjera, čime se teže realizira organiziraniji vid proizvodnje i povećanje prinosa na njima. Poljoprivrednu proizvodnju na općini Maglaju najvećoj mjeri karakterizira prirodna proizvodnja na obiteljskim gospodarstvima za podmirenje prehrambene sigurnosti vlastitih obitelji, a manjim dijelom robna (komercijalna) proizvodnja koja je rijetko ugovorno vezana sa prerađivačkom industrijom izuzev proizvođača mlijeka, maline i sakupljača ljekovitog bilja i gljiva, te nekih voćnih i povrtnih kultura.

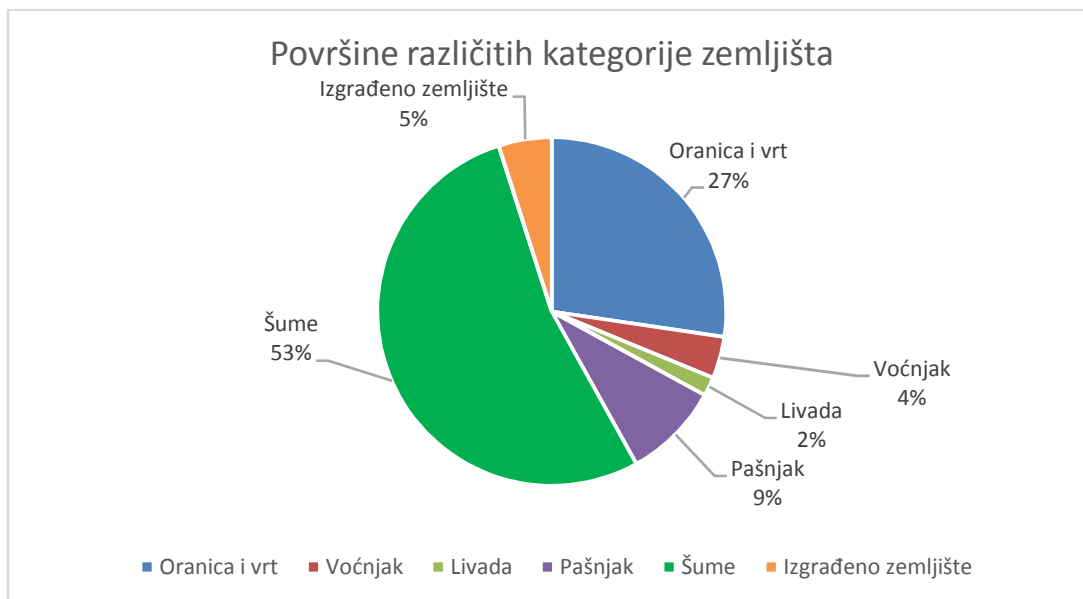
Površine različitih kategorija zemljišta općine Maglaj

Ukupna površina općine			289 km²
Broj stanovnika			23.146
Katastarska kultura	Posjed Privatni/ha	Posjed Društveni/ha	Ukupno /ha
Oranica i vrt	7378,0690	197,7931	7575,8621
Voćnjak	1049,0155	25,5207	1074,5362
Livada	470,5536	15,2541	485,8077
Ukupno obradivo	8897,6381	238,5679	9136,2060
Pašnjak	1836,1144	648,0338	2484,1482
Ukupno poljop. zemljište	10733,7525	886,6017	11620,3542
Šume	5771,1755	8962,2347	14733,4102
Izgrađeno zemljište *	394,9127	970,2653	*1365,1780
UKUPNO ZEMLJIŠTE	16899,8407	10819,1017	27718,9424

****U katastru se vodi kao neplodno zemljište***

Veći dio poljoprivrednih površina odnosi se na oranice i vrtove (7.575.86 ha), zatim pašnjaci (2,484,15 ha), voćnjake (1,074,54 ha) i livade (485,80 ha.).

Na području općine Maglaj najzastupljenija je IVb, a potom kategorije V i VI a VII,III i II koje su bitno manje zastupljene.

Površine različitih kategorija zemljišta općine Maglaj

Šumsko zemljište ima površinu 14,773,41 ha kojim gospodari Šumarija Maglaj i to na tri gospodarske jedinice: Liješnica maglajska, nalazi se na lijevoj strani rijeke Bosne te Jablanica koja se nalazi na desnoj strani rijeke Bosne, a koje su u sklopu ŠPP Natron – Usorsko-Ukrinskog i G.J. Turija koja se nalazi tekođe na desnoj strani rijeke Bosne u sklopu ŠPP Sprečko. P.J. Maglaj gospodari na 7.223,8 ha, a od toga 1.718,9 ha visokih šuma, 1.943,2 šumskih kultura, 2.477,9 izdanačkih šuma i 1083,8 ha su goleti šibljiaci nepodesno za gazdovanje i sl. Od ovih površina 2.087,8 ha su izuzete iz gospodarenja u ovom uređajnom periodu. G.J Liješnica maglajska gravitira rijeci Bosni, a najznačajniji vodotoci su rijeka Liješnica i Bistrica sa Trebačkim brdom kao najvišom kotom od 604m. G.J Jablanica gravitira rijeci Bosni sa najvažnijim vodotocima rijeka Jablanica i Bočinja, a najviši vrh je Kobilovac sa 694 m. G.J Turija gravitira jezeru Modrac i rijeci Spreči sa manjim vodotocima Kobilovac i dr.

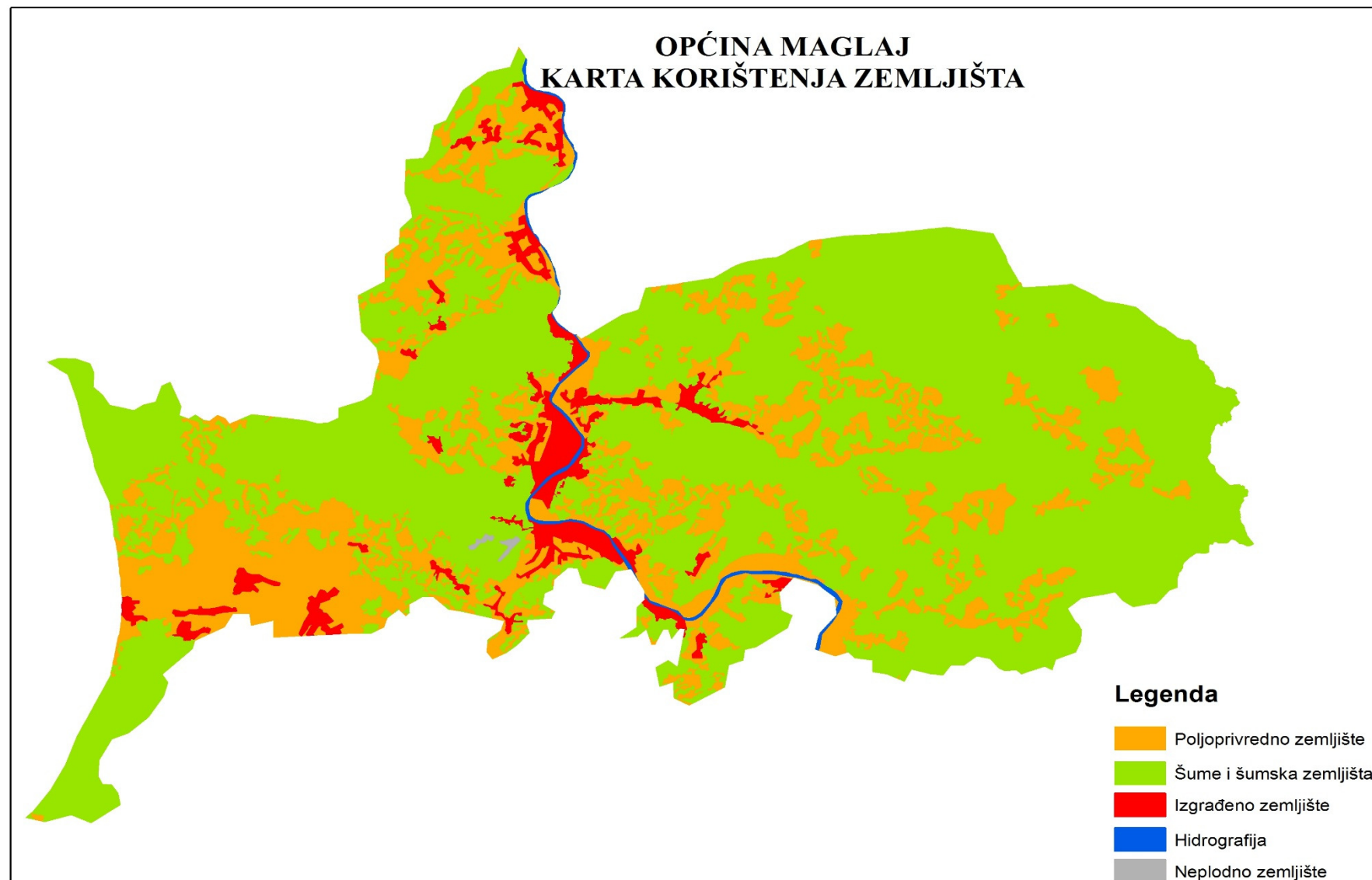
Oblici udruživanja poljoprivrednika

Udruženja poljoprivrednih proizvođača koja djeluju komorskim sistemom, samostalnim udruživanjem ili samostalno, imaju zadatak da prate i analiziraju privredna kretanja, da predlažu mjere radi unapređenja uvjeta rada i poslovanja svojih članova, da učestvuju u pripremi mjera razvojne politike i strategije razvoja, na poslovnom povezivanju privrednih subjekata, da učestvuju u mehanizmima zaštite domaće proizvodnje.

Udruženja poljoprivrednika i zadruge u općini Maglaj

Red. b.	Naziv subjekta	Odgovorna osoba
1.	ZZ „Milk-Maglajka“	Gosp. Šefik Ridžal
2.	ZZ „Agrar-Šeher“	Gosp. Isić Husejin
3.	ZZ „Kula“	Gosp. Pero Mamić
4.	UG „Jedinstvo“	Gosp. Vaso Zekić
5.	UG „Cow-How“	Gosp. Munib Jusufbašić
6.	UG Pčelara „Maglaj“	Gosp. Asim Delić
7.	UG „AGRO-EKO TEŽAK“	Gosp. Nedžad Kalabić
8.	Udruženje poljoprivrednika „KOPICE“	Gosp. Salih Mujanović
9.	Udruženje „Malinari - Maglaj-Žepče“	Gosp. Haso Bešić
10.	Udruženje poljoprivrednika „Bijela Ploča“	Gosp. Miralem Karabegović,
11.	Udruženje građana „AGRO KOPICE“	Gosp. Jašić Refik
12.	Udruženje građana „Agro-Liješnica“	Gosp. Čamić Elvir
13.	Udruženje polj. „EKO BEHAR RAVNA“	Gosp. Ismet Suljić
14.	Udruženje polj. proizv. „Misurići“	Gosp. Zinaid Alić

**OPĆINA MAGLAJ
KARTA KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA**

Slika br.4. Općina Magla – Karta korištenja zemljišta